

Sammanfattande bedömarutlåtande av forskarutbildningen i Antikens kultur och samhällsliv vid Uppsala universitet, september 2019

Bedömarpanel

Externa granskare: Thomas Heine Nielsen - heine@hum.ku.dk
Ann-Louise Schallin - ann-louise.schallin@antiken.su.se

Intern granskare: Ingela Nilsson - ingela.nilsson@lingfil.uu.se

Granskare från kåren: Phil Beier - phil.beier.9074.@student.uu.se

Uppdrag och förutsättningar

Samtliga utbildningar inom den Historisk-filosofiska fakultetens huvudområden vid Uppsala universitet ska utvärderas huvudområdesvis. Enligt riktlinjerna för utbildningsutvärderingar vid Uppsala universitet skall dessa verka kvalitetsdrivande, där en helhetsbedömning av utbildningens kvalitet görs utifrån dess styrkor, svagheter och utvecklingsområden.¹

Underlag och genomförande

Underlag för föreliggande bedömarutlåtande av forskarutbildningen i Antikens kultur och samhällsliv(AKS) består av ämnets självvärdering, olika dokument som berör utbildningen LÅ 2014-2019 och ett platsbesök då ämnets personalkategorier intervjuades (utbildningsansvariga, prefekt och kursadministratör; handledare och lärare; doktorander). Självvärderingen är strukturerad i två delar, en generell självvärdering samt en fördjupad del. Den fördjupande delen behandlar handledning inom forskarutbildningen, både ur aspekten doktorander som handledda och lärare och forskare som handledare. Intervjuerna utfördes den 18 september och den 19 september diskuterade bedömarpanelen den information som hade framkommit; planerade ett gemensamt sammanfattande utlåtande och redovisade de preliminära iakttagelserna för de utbildningsansvariga.

Sammanfattande utlåtande

¹ Modell för utbildningsvärderingar vid Historisk-filosofiska fakulteten (HISTFILFAK 2017/23), 3.

Enligt riktlinjerna ska utlåtandet innehålla en redogörelse för utbildningens styrkor, svagheter/utvecklingsområden samt rekommendationer.

Bedömning av utbildningens kvalitet sammantaget

Forskarutbildningen i AKS håller en hög kvalitet och når målen i högskolelagen och högskoleförordningen, det visar både självvärderingen och intervjuerna. Den höga kvaliteten baserar sig på ett antal identifierade styrkor (se nedan). Utöver dessa kan bedömarpanelen även identifiera några områden där vissa förändringar skulle kunna förbättra utbildningens kvalitet.

Utbildningens starka sidor

AKS syns vara väl integrerat med andra ämnen på institutionen och personal inkl. doktorander upplever det som ämnet har stärkts efter sammanslagningen 2006. Alla personalgrupper upplever det som positivt med en större miljö och doktoranderna finner sig väl tillrätta på institutionen och upplever sig som integrerade med övriga doktorander. Bredden på institutionen upplevs som en klar fördel och bidrog till att de doktorander som bedömarpanelen mötte sökte sig till institutionens forskarutbildning i AKS. För att öka känslan av gemenskap planeras en institutionsövergripande doktorandexkursion.

Överlag märks en tydlig strävan att fortlöpande revidera och utveckla utbildningen. Utvecklingsprocessen kan märkas i doktorandhandboken som fortlöpande uppdateras och där doktoranderna kan ta del av bestämmelser och skrivelser som rör deras utbildning. Man strävar efter att åstadkomma allt tydligare riktlinjer i utbildningen.

Sedan 2009 har tre doktorander disputerat i ämnet och två av dessa har fått anställning efter avklarad examen; en har erhållit VR forskningsmedel och en av de nuvarande doktoranderna kommer att anställas inom ett projekt efter disputationen. I övrigt verkar AKS för att förbereda sina doktorander för livet efter forskarutbildningen genom att erbjuda möjligheter till deltagande i nationella och internationella nätverk där viktiga kontakter kan knytas. Man organiserar också seminarier som specifikt fokuseras på information om externa forskningsmedel.

Möjligheterna är många och varierande för att erhålla kurspoäng och doktoranderna kan skräddarsy sin utbildning i samråd med sin/a handledare. Forskarutbildningens kurser ger 60 hp av hela utbildningen som omfattar 240 hp. Forskarutbildningen planeras med hjälp av individuella studieplaner som uppdateras en gång per år. ISP:n kan på så sätt fungera som ett processdokument där progressionen i utbildningen blir tydliggjord. Förutom de obligatoriska

kurserna: klassisk filologi (7,5 hp), teori & metod (7,5 hp) och den fakultetsgemensamma *Professional training in the arts and humanities* (7,5 hp) väljer doktoranderna andra kurser fritt i samråd med sina handledare. För doktoranderna är också den pedagogiska grundkursen viktig. Dessutom förväntas doktoranderna aktivt delta i seminarier och nätverksgrupper av olika slag, både nationella och internationella. Medel finns avsatta för doktorandernas forsknings- och studieresor. Förutom kursläsning och seminarieverksamhet ger också särskilda aktiviteter poäng: t.ex. organisering av seminarieverksamheten, organisering av workshops, undervisning, handledning av uppsatser, publicering av vetenskapliga/populära artiklar.

Forskarutbildningens handledare har en hög vetenskaplig och pedagogisk kompetens och de uppvisar en stor vetenskaplig bredd. Högskolepedagogisk utbildning är obligatorisk, men varierar i omfattning mellan de olika handledarna. Doktoranderna vittnar om att handledarna är mycket engagerade och tillgängliga. Doktoranderna har en huvudhandledare och minst en bihandledare. Handledarna möts i ett kollegium med regelbundet återkommande möten.

Flera kontrollmekanismer är numera inbyggda i systemet för att doktoranden tryggt ska våga lägga fram sin avhandling utan att riskera att bli underkänd. Dels presenteras avhandlingen vid ett slutseminarium då väsentliga delar av arbetet ska vara klart. Opponenten på slutseminariet ska vara extern. Innan avhandlingen läggs fram ska den godkännas av två medlemmar av handledarkollegiet.

Sammanfattningsvis bedöms forskarutbildningen äga rum inom ramen för en dynamisk miljö som vänder sig mot olika sammanhang utanför ämnet – inom institutionen, på fakulteten, tvärvetenskapligt och internationell.

Utbildningens svaga sidor

Doktoranderna i AKS är relativt få, i nuläget fyra stycken, två har kommit en bit på väg och två antogs förra året. Institutionen har som målsättning att anta en doktorand vartannat år. Den begränsade skaran verkar därför att även i framtiden bli normen. I självvärderingen tas detta upp som ett eventuellt problem, nämligen att med ett så litet antal doktorander saknas den s.k. kritiska massan. Enligt självvärderingen är sådana farhågor ändå överdrivna och man betonar istället fördelarna med att doktoranderna är få. Förutom doktoranderna består den undervisande och forskande personalen inom AKS av 10 anställda och många av dessa är involverade i doktorandernas utbildning. Bedömarpanelen är ändå av den åsikten att en större doktorandgrupp bättre borde kunna befrämja forskarutbildningen och institutionen.

Förr rekryterades doktorander mestadels internt, medan man nu lyser ut doktorandtjänster externt och internationellt. Många internationella studenter söker doktorandtjänster och flera av AKS doktorander är externt rekryterade. För studenter som kommer utifrån är det förstås ovanligt och ibland svårt att anpassa sig i en ny studiemiljö och en tydlig struktur för nya doktorander att förhålla sig till saknas. Även om det finns en doktorandhandbok, så uppstår många praktiska problem som nya doktorander ställs inför som de har svårt att i nuläget få hjälp med.

Det är uppenbart att man som doktorand kan skräddarsy sin utbildning tillsammans med sin handledare. Trots det märks en viss oro i självvärderingen att doktoranden ändå inte får med allt väsentligt i sin utbildning. Uppfylls alltid bredden som krävs i den allmänna studieplanen? Samtidigt som man har krav på en obligatorisk kurs i klassisk filologi anses det också att arkeologisk fälterfarenhet borde vara obligatorisk i utbildningen.

Den allmänna studieplanen är otydlig beträffande progression i utbildningen, den innehållsmässiga och kognitiva stegringen av moment och uppgifter som ingår i utbildningen.

Handledning av doktorander omfattar täta möten ibland med flera handledare men alltför täta möten kan verka stressande, speciellt i perioder av "dubbelarbete" då doktoranderna parallellt arbetar med kursläsning och avhandlingsarbete.

I självvärderingen poängteras att doktoranderna har bristande kunskaper i moderna språk.

En konflikt föreligger uppenbarligen mellan doktorandföreningen och lärarkollegiet, dit doktorander vill ha tillträde för att få mer insyn.

Rekommendationer

Bedömarpanelen föreslår rekommendationer till förbättring inom följande områden av utbildningen; progression och lärandemål, obligatoriska moment i studieplanen, handledning, kunskaper i moderna språk, doktoranders inflytande och studiemiljö.

Ämnet bör förtydliga utbildningens progression och de lärandemål som skall svara mot denna progression. Vi rekommenderar att en formulering av tydligare

progression och lärandemål tar sin utgångspunkt i en översyn av den Allmänna studieplanen i antikens kultur och samhällsliv.

I den Allmänna studieplanen framgår det att en kurs i klassisk filologi (7,5 hp) är obligatorisk i forskarutbildningen. Bedömarpanelen vill gärna framhålla att en sådan kurs bör vara en metod-och teorikurs med fastställd läslista eller kursdeltagande i en fakultetsöverskridande kurs.

I självvärderingen formuleras förslag till åtgärder relaterade till handledning, som var fokus för en fördjupad självvärdering. Man vill t.ex. ytterligare reflektera kring handledningens målsättning och praktiker samt handledarnas roll för att skapa kritiska och självständiga forskare och man vill erbjuda kurser i pedagogisk handledning. Bedömarpanelen poängterar att det rent konkret är viktigt, för både doktorander och handledare, att dokumentera vad som avhandlas under handledningen. Vissa lärare använde sig av en loggbok för anteckningar. Att dokumentera handledningen är viktigt under enskilda överläggningar, men förstås också då flera parter är involverade.

Ett förslag till åtgärd för att lösa problemet med bristande kunskaper i moderna språk skulle vara att kräva kunskaper i moderna språk vid antagningen till forskarutbildningen.

En ökad lyhördhet för doktorandernas krav på ökat inflytande i planering, genomförande och uppföljning av sin utbildning bör beaktas. I nuläget är doktorander inte representerade i handledarkollegiet, vilket har lett till den konflikt som nämnts ovan.

Doktorandernas studiemiljö kunde förbättras ytterligare genom en praxis med en tydligare struktur där också problem av mer praktisk natur beaktas. Vidare önskade doktoranderna en gemensam fysisk plats tillsammans med masterstudenterna där de kunde mötas, diskutera och interagera. Detta förefaller vara en rimlig önskan som skulle stärka känslan av samhörighet mellan studenter och doktorander.

Avslutningsvis, i förening med den dynamiska studiemiljön utgör lärarkollegiets höga kompetens och starka engagemang en grundläggande garanti för en stark forskarutbildning. Med utgångspunkt i den genomförda självvärderingen och bedömarpanelens rekommendationer om utvecklingsarbete inom ett antal områden har AKS stor potential att ytterligare stärka forskarutbildningens kvalitet.